

Hrvatski učiteljski dom, glasilo hrvatskega ped. knjiž. društva „Saveza hrv. učiteljskih društev“ in „Hrv. štedno-predupjatne zadruge“ je dokončal svoj drugi letnik. Izhaja dvakrat mesečno in sicer 5. in 20., in je priloga „Naprredka“. — Smoter lista je, kakor govori uvodnik v 24. številki, ta-le: „Svršava se druga godina, odkada „Hrv. učiteljski dom“ radi oko unapredjenja materijalnih interesa pučkoga učiteljstva i oko poboljšanja spoljašnje organizacije pučkoga šolstva. U tom radu vodila nas je, a vodit će i dalje ideja pravičnosti: i zato smo svakim zgodom nastojali da, interese učiteljstva kao staleža, kao cjeline i interese naroda stavljamo pred interese pojedinaca ili pred interese takvih skupina u našem učiteljskom i javnom životu, koje imaju istom drugotnu vrijednost. Naročito smo nastojali, da te interese i mišljenja pojedinaca svedemo u sklad s konačnim ciljevima narodne obrazovanosti, da im odredimo pravo mjesto i pravo značenje u našem staleškom i narodnom životu. — Ako smo i bili prinuđeni, da istopimo suprot nekih pojava u našem staleškom životu, to je taj naš svaki istup imao značaj kulturne borbe, borbe staleža, kojemu je zadaća, da oplemenjuje i kulturnim blagom obogaćuje naš narodni život i da mu privadi novo snagu za borbu o bitak, za očuvanje njegove individualnosti.“ — Vsebinska 58 članova, objavljenih v tem letniku, je prav zanimiva in mnogovrstna, dokaz, da se hrvatski tovariši jako zanimajo za vse stroke izobrazbe. — Ostali del pa popolnjujejo dopisi iz širne kraljevine Hrvatske in Slavonije, ki pričajo, kako intenzivno delujejo hrvatski tovariši na polju narodne prosvete in lastne nabrazbe. — „Hrvat. učiteljski dom“ priporočamo najtopleje vsakemu slovenskemu učitelju, ki hoče dobiti vsestranski vpogled v življenje hrvatskih tovarišev. — V tem letniku čitamo dva članka o slovenskem učiteljstvu, in sicer: „Slovenski učitelji prema političnim strankam“ in „Slovensko školstvo“.

Politiški pregled.

* **Jugoslovanski minister.** Z nekako gotovostjo se širi tudi po nemških in italijanskih novinah vest, da je deželni glavar dalmatinski dr. Ivčević že definitivno določen za bodočega jugoslovanskega ministra.

* **Ljudsko štetje 1. 1910.** Vlada je odklonila slovansko zahtevo, naj bi se pri ljudskem štetju namesto „občevalnega jezika“ napravilo rubriko „narodnost“.

* **Okrajni glavar proti hrvatski zastavi.** Splitski župan dr. Mihajlović se je hotel podati k poveljniku francoskih čet, da mu povrne obisk. Na čolnu, s katerim se je župan nameraval podati na francosko vojno ladjo, je dal razviti hrvatsko trobojnico. — Okrajni glavar, ki je hotel istodobno vrniti obisk, je prosil župana, naj mu dovoli, da prisede v čoln. Kakor olikan človek mu župan seveda ni odrekel te prošnje. A čim je okrajni glavar sedel v čoln, je že dal ukaz, da je hrvatsko trobojnico odstraniti. Na pomolu zbrano občinstvo je začelo žvižgati in kričati. Okrajni glavar je seveda še danes prepričan, da je rešil državo pred veliko nevarnostjo! Kako majhni so ti naši birokratje!

* **Ameriški Čehi** so se takoj oglasili z večjimi in manjšimi prispevki, čim so zvedeli, da se je pričela zbirka za Matični milijon. Darove v prid Matiči Solški zbirajo v proslavo prvega poseta bratov Sokolov, pohitevsih iz stare domovine v Ameriko. Dostojno so poslali že K 2580-92. Gamljivi so dopisi, spremljajoči darove. Preprost hišnik iz Novega Jorka je pisal: „Prosim, izročite priložni denar Osrednji Matiči Solški, dar češkega delavca in očeta osmero otrok. Da bi pač došla tudi naši domovini doba svobode!“

* **Novi belgijski kralj.** Klerikalci so na novega belgijskega kralja Alberta silno hudi, ker neče trobiti v klerikalni rog. Kralj je zastopnikom mesta Bruslja obljubil, da se uvede splošna šolska obveznost, demokratska reforma volilne pravice in daljosežni zakoni v varstvo delavcev. Klerikalcem vse to seveda prav nič ni po volji.

Učiteljski vestnik.

Zahvala. Radostni slavimo gojenci učiteljskega učiteljstva ob enem 50letni jubilej „Učit. Tovarisa“, zahvaljujemo se slavnemu načelstvu uredništva za brezplačno podeljene številke jubilejske izdaje učiteljskega glasila. Ponosni in srečni opazujemo učiteljski razvoj in napredek slovenskega učiteljstva; z vso vnetostjo se pripravljamo za bodoči poklic. Zeljno pričakujemo trenutka, ko prestopimo prag zavoda in stopimo v vrsto narodnih delavcev. Hočemo pa biti resni in vztrajni delavci. — V naših srečnih planto je sedaj iste ideje, ki jih goji in razodeva delujoče učiteljstvo med narodom v njega korist in procvet. Naš ideal, naša zvezda vodnica bo v času delovanja resnična naobrazba naroda, vsestranski napredek in razvoj slovenskega življa. Temeljito se torej pripravljamo za poznejše izobraževalno delo med ljudstvom — proučujemo in zasledujemo natanko stan in nalogo učitelja. Izobražujemo se vsestransko. Pri duševnem delu pa nas podpira blagohotno učiteljstvo, ki dobro ve, kaj je naraščaj v bodočnosti. Veselo dejstvo je, da ono hoče, ka-

kor hočemo tudi mi, da izidejo iz naših vrst dobri učitelji, ki bodo vzor in dika učiteljstvu. Potom mladinskega lista „Zvončka“, pedagoško znanstvenega lista „Popotnika“ in svojega tednika, katere nam uredništvo brezplačno pošilja, se zbuja v nas prava ljubezen do učiteljskega stanu. Kaka požrtvovalnost!

Z veseljem priznamo, da skrbi učiteljstvo za nas, posebno v zadnjih letih v vsakem oziru; ono želi in hoče pripraviti svojemu naraščaju lepšo bodočnost. — Izrečena bodi iskrena hvala vsemu učiteljstvu, ki podpira naše težnje, stremjenja in želje, in hvaležni mu bomo kot bodoči učitelji. Posebno zahvala pa izrekamo še enkrat načelstvu „Učiteljske tiskarne“ za pošiljane liste in ljubljanskim učiteljskim krogom, ki se trudijo za povzdigo in napredek našega učiteljskega.

Glasbeni vestnik.

Vabilo na naročbo tamburaškega instrumentalnega lista „Lira“, ki bo izhajal vsak 25. dan v mesecu. „Lira“ bo prinašala samo efektivno, v lahkem slogu sestavljene skladbe, uporabne za zabave, plese, izlete itd. Vsebinska „Lira“ bodo koračnice, plesni in zabavni komadi, kupleti za en glas in več glasov — ki jim bo podstavljen tudi klavirski izvleček — in ženski zbori s spremljevanjem tamburaškega zboru. Prva številka „Lira“ izide 25. januarja t. l. ter velja vse leto 10 K, za pol leta 5 K. Posamezne številke 1 K 20 vin. Naročila sprejema upravništvo „Lira“ v Ljubljani, Sodna ulica št. 4., II. nadst.

Iz Škofje Loke nam pišejo: Pesem in skladba tovariša Janka Leban a z Bukovice, ki je izšla v „Novih akordih“ je napravila na Silvestrovo v tukajšnji čitalnici lep vtisk. Pa je tudi nekaj res ganljivega. Že prva kritika kar prime človeka:

Lepa, zlata doba,
moj mladostni čas:
nikdar te do groba
ne pozabim jaz!
Tožem zdaj dihujoč,
za teboj na tujem;
kje ste slane dni?
več jih ni, jih ni!...

In v zadnji kitici pravi pesnik-skladatelj:

Na klavirju sviram
mož zdaj svoboda,
v duhu se osiram
na preprotni čas.
Tožne pesmi pojem,
ključem v jadu svojem:
kje ste slane dni?
več jih ni, jih ni!...

Pesnik je svojo misel izrazil glasbeno tako plastično, da je bilo vse poslušajoče občinstvo očarano. Seveda je bil možani abor izborno izvežban po svojem odličnem pevovodji c. kr. sodniku Devu. Velikanski aplavz je zabučal po čitalniški dvorani. — Vsi so obžalovali, da pesnika-skladatelja, tovariša Janka Leban a, ni bilo navzočnega, dasi je bil obljubil, da pride. Čitalnica mu je pripravljala lepo ovacijo, hoteč ga sprejeti z orkestrom, vstopivšega v dvorano. Kakor rečeno, se je obžalovalo, da ga ni bilo, in nekateri so bili zaradi tega celo nevoljni. — No, v položaju sem poročati, da je bil tovariš Janko Leban o božičnih počitnicah bolan in zato se ni upal iti nikamor. Tudi zdaj se mu še ni povrnilo zdravje. Vendar je hvalevredno, kako Ločani znajo čislati zaslužne moze iz učiteljske srede. Čast jim!

Opera. Dne 18. in 19. decembra smo slišali v ljubljanskem gledališču zopet noviteto, ki nam je podala dokaz, da se razvijamo Slovenci tudi v glasbeno-umetniškem oziru. Jamška Ivanka, Celjski grof, Ksenija, Gorenjski Slavček itd. se lahko smatrajo za prvorojene višje glasbene umetnosti. — Že pred dvema letoma se je uvedel Risto Savin s svojim ljubkim, globoko v srce segajočim delom „Na straži“. Letos nas je očaral s svojim izsolanim muzikalnim talentom. Pokazal je svojo dušo in izlil vse svoje čustvovanje v novo svoje delo, v „Lepo vido“. Libreto je narejen po Jurčičevem romanu istega imena. Izdelal ga je dr. Rihard Batka, znani libretist. Vsebinska je sledeča: Anton Samorod (gospod pl. Vulakovič) je bogat trgovec, ki ima lepo, mlado ženo Vido (gospa Nordgartova). Mladi beneški veletržec Alberti Paoli (gospod Fiala), ki je s Samorodom v kupčijski zvezi, zaveže njegovo soprogo, zbeži z njo v Benetke, kjer je naredil za svojo priljeznico. Pičtro Musolino (gospod Bukšek), Albertov „dober prijatelj“, hoče v svojo korist odvrniti Vido od Alberta; toda ne posreči se mu, ker se v Vidi nanovo vžge ljubezen po v domovini se nahajajočem otroku. Na nekem korzu na Trsatu odkrije Musolino Samorodu celo Vidino razmerje. V hipni jezi zadavi Samorod zavodnika svoje žene in zabode samega sebe. — Libreto je v tehničnem oziru precej slab, ker kaže na večjih krajih psihološko neutemeljenost, s katero je imel skladatelj tudi veliko skrb. Globoka simfonična glasba dobro karakterizuje duševno razpoloženje nastopajočih oseb in nekako izpopolnjuje že prej omenjeno vrzel. Počasna gradacija nam kaže Vidino duševno razdvojenost, boji med žensko in materino ljubeznijo in je na vrhuncu, ko zapojeja v duetu Alberto in Vida pesem ljubezni. — V tej operi so lahko pokazali naši vrli solisti svoje zmožnosti. Gospa Nordgartova je absolvirala svojo težko partijo z veliko rutino. S svojim velikim in dobro izsolanim glasom ter z dobro premišljeno igro nam je podala Vido, da nam je ni bilo boljše

želeli. Gospod Fiala je izvrstno posebil beneškega lahkoživca. S svojim lepim liričnim tenorjem je res tako izvaljal Vido v svoje mreže, da se je bilo težko ustavljati. Gospod pl. Vulakovič nam je podal temperamentnega, preveč ljubečega soproga. Njegov glas in igra sta se izpopolnjevala. Tudi drugi pevci in pevke so bili dobri. Vsa zasluga gre pa marljivemu kapelniku Benišku, ki je tako fino našteliral opero in nam tako pripomogel k izrednemu užitku. Skladatelj je lahko zadovoljen z uspehom. — Tako se je pomnožila naša ne baš velika glasbena literatura za eno delo. Želeli bi bilo, da se skladatelj kmalu pokaže na našem odru z novim delom, zakaj spoznali smo v njem velik glasbeni talent, ki ga združuje z globokim čustvovanjem svoje duše.

Kranjske vesti.

—r— **Umrl** je dne 12. t. m. po daljšem bolehanju v Ljubljani nadučitelj in vodja III. mestne deške ljudske šole, tov. Leopold Arm i č, v svojem 68. letu. N. v m. p.!

—r— **C. kr. pletarska šola v Radovljici** naznanja, da bo v kratkem praznih nekaj vajeniških mest, ker dovrši več učencev svojo učno dobo. Starši, ki hočejo dati svoje sinove učiti se pletarstva, se opozarjajo, da lahko zglaste takoj vstop svojih sinov. Pouk traja dve leti; vendar pa se sprejemajo učenci tudi na krajšo učno dobo, da lahko pridobijo najglavnejše pojme o pletarstvu. Pogoji za vstop je dopolnjeno 12. starostno leto. Omenjamo, da je v Radovljici tudi obrtno-nadaljevalna šola, kamor pletarski vajenci lahko zahajajo. — Krajevni odbor te pletarske šole je obenem pripravljen, preskrbeti vnanjim vajencem prav čeno stanovanje in hrano; priden učenec pa lahko za služi že po preteku prvih dveh mesecev 4 do 6 K tedensko, a pozneje razmeroma več. — Na ta zavod opozarjamo prav posebno vsa predsedništva društev za varstvo in oskrbo sirot širom Kranjske. — Potrebna pojasnila dajeta L. Patik, vodja c. kr. pletarske šole v Radovljici, ali pa tajnik krajevnega odbora, tov. Iv. Šega.

—r— **Iz šolske službe.** V višji plačilni razred so pomaknjeni s 1. januarjem 1910, in sicer iz drugega v prvi razred: Ivan Potrato, učitelj v St. Vidu pri Brdu; Josip Göderer, nadučitelj v Starem logu pri Kočevju; Ivan Lokar, nadučitelj na Hrudi, Josip Svetina, nadučitelj v Zalnji; Ivan Okorn, nadučitelj na Premu; Florijan Rozman, učitelj v Krškem; Friderik Kaučič, učitelj v Kočevju; Josip Turk, nadučitelj in okrajni šolski nadzornik v Novem mestu; Anton Čadež, katehet v Ljubljani; Marija Cepuder-Zalesnik, učiteljica na Hrudi; Marija Dregar-Brož, učiteljica v Zgoraji Siski; Franciška Illeršchitz, nadučiteljica v Ljubljani. Iz tretjega v drugi razred so pomaknjeni: Andrej Lah, učitelj v Nevljah; Josip Korošec, nadučitelj v Mošnjah; Friderik Pehani, nadučitelj v Trebnjem; Teodor Schuller, nadučitelj na Rakeku; Alojzij Sežun, učitelj v Navčicah; Peter Siré, učitelj v Mengšu; Pavel Šile, nadučitelj v Žirih; Fran Punčuh, nadučitelj na Vrhpolju pri Vipavi; Ivan Cvir, nadučitelj v Leskovcu; Rudolf Horvat, nadučitelj v Zagorju; Fran Ivane, učitelj v Kranju; Tomaž Bitenc, učitelj v Dragatužu; Bernard Andoljšek, nadučitelj v Litiji; Fran Kopitar, učitelj v Smihelu pri Novem mestu; učiteljice: Izabela pl. Födransperg v Vevčah, Marija Roos v Kranju, Ivana Dolinar v Višnji gori, Gizela Ekel v Novem mestu in Amalija Konecica-Bauer v Božakovem. — Iz četrtega v tretji razred so pomaknjeni: Friderik Repovš, učitelj v Trzinu; Leopold Marn, učitelj v Škocijanu; Ivan Levstik, učitelj v Zagorju; Karel Hlebec, učitelj na Ubelskem; Anton Sila, nadučitelj v Brsnici; Ivan Strekelj, učitelj na Vrhniku; Ludovik Dermelj, učitelj v Cerknici, sedaj na gluhonemnici v Ljubljani; Fran Fabine, učitelj v Svibnju; Viljem Zirkelbach, učitelj v Podbrezju; Vincencij Zahrastnik, učitelj v Škofji Loki; Adolf Harmel, učitelj v Cerknici; Ivan Petrovič, nadučitelj v Kranjski gori; Fran Kuhar, učitelj v Domžalah; Anton Turk, nadučitelj pri Sv. Križu; Ivan Kocijancič, nadučitelj v Bušči vasi; Friderik Praprotnik, učitelj na Homecu; Jos. Ambrožič, nadučitelj v Čatežu pri Krškem; Andrej Škulj, nadučitelj v Trzinu; Matevž Peterlin, učitelj v Dobrepolju; Jos. Sbaschnik, učitelj v Nemški Loki; Fortunat Lampret, učitelj v Trnovem; Josip Lipovec, nadučitelj v Bukovju; Julij Čenčič, nadučitelj na Vremu; učiteljice: Franciška Mikec v Žužemberku, Evgenija Kalan v Postojni, Marija Fajdiga v Smartnem pod Šmarno goro, Evgenija Lapajne v Senožečah, Julija Jaklič, Amalija Prevc na Koroški Beli, Matilda Achatz-Gorjanc v Srednji vasi pri Kočevju, Marija Žgur v Tomišlju, Franciška Valenčič v Starem trgu pri Ložu, Marija Drenik na Kalu, sedaj na gluhonemnici v Ljubljani, Marija Detela v Ljubljani, Marija Levstik-Hecking v Zagorju, Julijana Kos v Zelimljah, Ana Pfeifer in Zofija Kalan v Kostanjevici, Marija Cirk v Razdrtem, Marija Carli v Mrzlem polju, Zofija Grundner v Trzinu, Ana Mally na Primskovem in Marija Barle v Prečni.

Štajerske vesti.

—š— **Društvo „Selbsthilfe der Lehrerschaft Steiermarks“.** Odbor naznanja: Dne 2. decembra 1909. je umrl član Peter Fetter. Za ta 82. smrtni slučaj naj se vposlje

tekem enega meseca prispevek 2 K. Obenem opozarjamo, da je tekem meseca januarja plačati 2 K za rezervni zaklad in 1 K za upravne stroške. Nekateri člani pošiljajo satno zaostanke, pozabljajo pa, da je treba glasom pravil plačevati tudi novo nastale prispevke. Po sklepu zadnjega občnega zbora se člani v kratkem obvestijo, ali imajo kaj na dobrem ali kaj dolga. Od zadnjega izkaza društvene statistike so umrli člani: Andrej Sket, Ivan Bauer, Helena Pörtl, Henrieta Hlusič in Peter Fetter.

— **Solarska božičnica v Zetalah** se je vršila na Novega leta po večernicah v šoli ob ogromni udeležbi tukajšnjega prebivalstva. Da se je zamogla tako lepa božična slavnost prirediti, se mi je zahvaliti vsem blagim dobrotnikom, ki so v ta namen kaj darovali. Posebno gre hvala M. Berligu, ki je podaril za 20 K blaga za ročna dela, iz katerega so si napravile deklice tretjega razreda oblačila in raznih slaščic za vse šolske otroke. Posodil je tudi gramofon, ki je igral med posameznimi točkami prav mične komade. Za prireditev sta si pridobila zaslug gg. A. Gabere in Fr. Zrimšek, ki sta vodila petje in pomagala staviti oder. Največ požrtvovalnosti je kazal tov. Pesek, ki je dva dni priprave vodil, ter je pri nastopih igral režiserja. Naj mu bo izrečena najsrčnejša zahvala posebe še za njegov jednat govor pred koncem veselice. Za darove v denarju se še zahvaljujem posojilnici v Zetalah, g. župniku, gg. orožnikom in g. Hroneku. S o t o š e k.

—š— **Okrajni šolski svet celjski** je imel svojo redno sejo dne 30. dec. l. l. v kateri je med drugim vzel na znanje, da je deželni šolski svet štajerski dovolil na šoli v Galiciji poldnevni pouk, dočim je enako prošnjo krajnjega šolskega sveta na Zg. Ponikvi odklonil; priporočal je prošnjo za podelitev starostnih doklad; dovolil šoli v Ljubečnu, da preloži glavne počitnice; odobril naknadno še nekaj proračunov krajnjih šolskih svetov; vzel na znanje poročilo okrajnega šolskega nadzornika o nadzorovanju šol Gotovlje, Zalec, Griže, Ljuboje, Petrovče, Prožin, Teharje; urgiral rešitev zadev za šolsko stavbo celjske okolice itd.

—š— **Značilna resolucija** je bila soglasno sprejeta v seji občinskega zastopa v Zalcu, dne 24. decembra l. l. Resolucija se glasi: Občinski zastop v Zalcu konstatira, da se je povodom ravno završenega misijona v farni cerkvi v Zalcu javno napadalo in z nizkimi psovkami obkladalo napredno misleče prebivalstvo žalske občine. Konstatira, da je zavladalo zaradi tega veliko razburjenje, ki se je žalibog pojavilo tudi v poulični demonstraciji nasproti misijonarjem. Občinski zastop obsoja te demonstracije, obsoja pa tudi in protestira zoper nečestno, naporno, zlorabljeni priznave in dan na dan brez potrebe in neopravičeno žaliti tisto ljudstvo, ki je ta božji hram postavilo z velikimi žrtvami v čast božjo, ne pa v politične namene.

Tržaške vesti.

—t— **Prebivalstvo Trsta.** Glasom podatkov statističnega in anagrafičnega urada ima Trst sedaj 219.777 prebivalcev (nevštevši garnizije.)

—t— **Hrvatsko ljudsko šolo** si ustanovijo Hrvati v Trstu.

Koroške vesti.

—o— **Vogrče.** Šolske oblasti nam delajo nalašč, pa že čisto nalašč nasprotno. Da je to res, pokažemo, kako se dela tu pri nas. Prejtnji učitelj Vigele je bil tak nasprotnik Slovencev, da še pozdravljati ni pustil otrokom slovensko. Vigele je prišel v Velikovec in upsi smo, da dobimo slovenskega in Slovencem prijaznega učitelja. Pa daleč smo se zmotili. Deželni šolski svet je namestil tu čisto trdega Nemca. Ta bi nam bil morebiti rad bolj pravičen, kakor pa izdajica Hans Wiegele, a ne zna slovensko, se ne more zgovoriti z otroki, jim ne more tolaščiti tega in onega, in vidi da tak pouk nima vrednosti. Zato je že čisto obupan. Prošnje, da bi ga premestili v nemški krog, pa so zaman. Medtem pa, ko mora trpeti nemški učitelj med Slovenci in Slovenci z nemškimi učiteljem, nastavlja slovenske učitelje v čisto nemške kraje. Potem pa naj si še upa reči kdo, da naše šolske oblasti Slovencev niso prijazne!

—o— **Podružnica „Slov. šolskega društva“** so ustanovili v St. Jakobu v Rožu.

Splošni vestnik.

Vdovsko učiteljsko društvo prosi še enkrat svoje družtvenike, naj pošiljajo članarino v mesecu januarju po poštinih položnicah, katere jim je blagajnik poslal. Naj pa tudi ne pozabijo dodati 10 h za poštne stroške; ker blagajna potrebuje denarja.

Studijo o Jožefu Haydnu je spisal v „Cerkvenem Glasbeniku“ g. Stanko Premrl, stolni organist in Ljubljani. Med drugimi čitamo tam tudi ta značilni stavek: „Le premnogo genialnih skladateljev (Pergolese, Mozart, Schubert, Chopin, Lisinski, Hajdrih, Volarič itd.) je moralo, kakor znano, žal, le prerano v hladni, tihi grob.“ — Te besede, oziroma ta primera je našemu Volariču le na čast! Po pravici mu pristojna pridevek slovenskega Mozarta.